

است. تیغه‌های کج، دارای دسته‌هایی از شاخ گاو و یا عاج است. شکل (۱۷۴-۱۷۵) در خراسان نیز یک نوع سلاح سرد ساخته می‌شود که دو دم است و آنرا قمه می‌نامند. یکی دیگر از محصولات فلزی، فانوس است که از وسائل روشنایی این دوره بوده که قاعده و سرپوش آن از مس است و بین قاعده و سرپوش پارچه سفید چین خورده مشمع و وجود دارد، قسمت‌های مسین این چراغ، با حکاکی‌های زیبا و ظریف تزیین می‌گردد. دیگر از وسائل فلزی این دوره، آفتابه و قهوه جوش و قوری است که بیشتر در اصفهان و کاشان ساخته می‌شد.

استفاده از مس برای ساختن ظروف آشپزخانه و کارد و قاشق و چنگال بسیار معمول بود و مردم کمتر از ظروف چینی استفاده می‌کردند. ساختن ظروف برنجی نیز متداول بود و بیشتر برای ساختن آفتابه لگن برای شستشوی دست قبل از غذا و بعد از غذا به کار می‌رفت، البته مردم ثروتمند از این وسیله استفاده می‌کردند. از برنج برای ساختن سماور که مورد استفاده عمومی بود، استفاده می‌شد و کارگاههای بزرگ سماور سازی به خصوص در مشهد، سبزوار و یزد وجود داشت و هنوز هم وجود دارد. زنان ایران به خصوص زنان روستایی به وسایل زینتی از قبیل گوشواره و دستبند علاقه زیاد دارند و به همین جهت کارگاههای زیادی در شهرستانها به وجود آمد که وسایل آرایشی از طلا و نقره در آنجا ساخته می‌شد.

قلم تراش

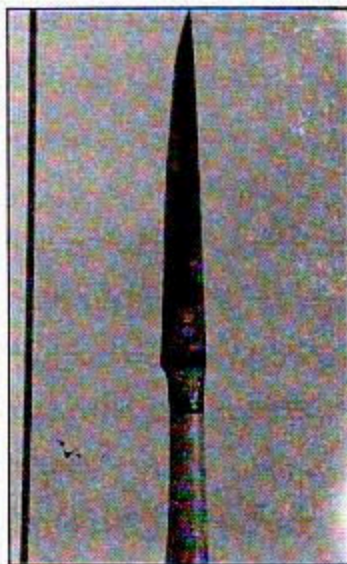
یکی دیگر از آثار ظریف فلزکاری، ساختن قلم تراش است که بیشتر برای آماده کردن قلم‌نی برای خطاطان بوده که البته در موارد دیگر هم از آن استفاده می‌شده است. این هنر یعنی ساختن قلم تراش نقش بزرگی در ارائه و معرفی قدرت خطاطان داشته است. خطاط با تیغه‌های ظریف و محکم و بریده قلم تراشیده سیر قلم‌های خود را آنچنان می‌تراشد تا بتواند از گردش آن بر روی کاغذ شاهکار بیافریند. این هنر قرن‌ها در ایران رواج داشت ولی حالا زیاد رونقی ندارد و شاید افرادی که به این هنر آشنایی دارند، بسیار کم باشند زیرا دیگر خطاطی مثل گذشته مورد توجه نیست. یکی از هنرمندان ایرانی به نام عبدالله فردی، مجموعه‌ای از قلم‌تراش‌های مختلف را جمع‌آوری کرده که معرف کار هنرمندان در ادوار مختلف است.

مجموعه فرادی شامل چهار هزار قلم تراش است که بیشتر آنها منحصر به فرد است. در این مجموعه از قلم تراش های ساخت دست هنرمندان برجسته ایرانی، تا قلم تراش های ساخت کارخانه های روسیه و آلمان و انگلستان به چشم می خورد.

شاید به درستی نتوان گفت که نخستین قلم تراش به وسیله چه کسی ساخته شده، اما آنچه مسلم است، هنگام رواج خط نستعلیق و لزوم تراشیدن سر قلم های مخصوص، این انگیزه به وجود آمد که چاقو به صورت وسیله ای ظریف تر درآید و این وسیله جدید مخصوص تراشیدن سر قلم باشد.

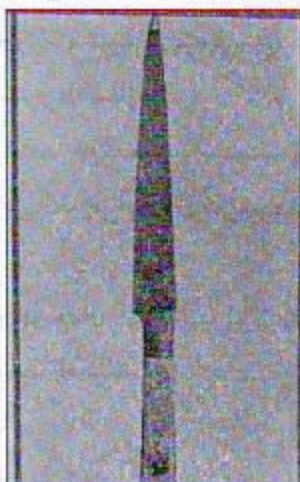
از این پس، چاقو سازان به سفارش اهل قلم و خوشنویسان، ساختن و پرداختن قلم تراش های مورد نظر را آغاز کردند و این هنر کم کم به درجه کمال رسید و قلم تراش های بسیار زیبا و ظریف با دسته هایی از صدف، کهربا و شاخ گوزن و سنگهای قیمتی ساخته شد، که امروز نمونه های آن در موزه های دولتی و شخصی دیده می شود.

از بهترین مجموعه های قلم تراش، مجموعه قلم تراش های عمادالکتاب، معاون السلطان و میرزا غلامرضا خوشنویس اصفهانی است.

شکل ۱۷۵ - خنجر با دسته عاج

از اساتید بنام قلم تراش ساز، فتح‌الله اصفهانی، علی ایرانپور نجف‌آبادی، سید علی زنجانی و یحیی قدوسی معروف به (مش یحیی) را می‌توان نام برد که متأسفانه در قید حیات نیستند. در حال حاضر دو استاد معروف قلم تراش ساز وجود دارد یکی استاد ابوالفضل نظم‌پرور و دیگری علی اوسط دشتی که کارهایشان بسیار ارزنده و قابل توجه است. شکل (۱۷۷) *شمس بنامه شیخ المظفر*

شکل ۱۷۶. خنجر دوره قاجار

شکل ۱۷۷. نمونه‌یی از یک قلم تراش کامل *شمس بنامه شیخ المظفر*

سکه‌های افشاریه

سکه‌های افشاریه

افشاریه - نادرشاه

از نادرشاه سکه‌های متنوع و فراوانی در دست است که دارای ضرب‌های زیر است:

اصفهان، شیراز، مازندران، نخجوان، مشهد، تبریز، تفلیس، گنجه، قندهار، نادرآباد (شهری که نادر در محاصره ۱۸ ماهه قندهار دستور داد بسازند).

روی سکه‌های نادر شاه این نوشته‌ها خوانده شده است:

۱- «تاریخ جلوس میمنت مانوس الخیر فی ماقوع» که پشت سکه‌های بدین مضمون بیت زیر را ضرب کرده‌اند

سکه بر زر کرد نام سلطنت را در جهان نادر ایران زمین و خسرو گیتی ستان

۲- «السلطان نادر» و پشت آن، خلد اله ملکه.

۳- «بتاریخ الخیر فی ماقوع»

۴- «شاه شاهان نادر صاحبقران هست سلطان بر سلاطین جهان»

این نوشته‌ها در بعضی از سکه‌ها «روی سکه» و در برخی دیگر «پشت سکه» ضرب شده است.

در کتاب «سکه‌های شاهان اسلامی ایران» یک سکه نقره را مربوط به نادرشاه معرفی می‌کند که

شبهه سکه شاه طهماسب دوم است.

از خراسان سکه بر زر شد به توفیق خدا - نصرت و امداد شاه دین علی موسی رضا - ضرب

مشهد مقدس .

یک سکه از نادرشاه که ضرب نخجوان و جنس آن نقره و به وزن ۵/۳ گرم است، روی آن نوشته

است: بتاریخ الخیر فی ماقوع و این عبارت را به خط زیبای نسخ طوری نوشته‌اند که حرف «خ» در

دو کلمه تاریخ و خیر، مشترک است و پشت سکه نوشته است:

سکه بر زر کرد نام سلطنت را در جهان - نادر ایران زمین و خسرو گیتی ستان - ضرب نخجوان

۱۱۴۹. شکل (۱۷۸)

عادلشاه

از این پادشاه سکه‌های ضرب تبریز، مشهد، شیراز به دست آمده و روی آنها ضرب شده است:

«یا علی بن موسی الرضا» و یا این بیت شعر:

گشت رایج به حکم لم یزلی
ز فیض حضرت باری و سرنوشت قضا
سکه سلطنت بنام علی
رواج یافت به زر سکه امام رضا
و پشت همه، لاله الاالله محمد رسول الله علی ولی الله.

یک سکه طلا به وزن ۴/۷ گرم وجود دارد که روی آن نوشته است:

یا علی بن موسی الرضا، ضرب مشهد ۱۱۶۱. شکل (۱۷۹)

ابراهیم شاه

از این پادشاه نیز سکه‌های ضرب تبریز، استرآباد به دست آمده است که روی آنها اغلب این شعر دیده می‌شود.

سکه صاحبقرانی زد بتوفیق اله
همچو خورشید جهان افروز ابراهیم شاه
روی سکه نقره ۱۳/۸ گرمی ابراهیم شاه، شعر فوق ضرب شده و پشت آن عبارت: ضرب
دارالسلطنه تبریز ۱۱۶۱. شکل (۱۸۰)

شاهرخ شاه

از شاهرخ سکه‌های ضرب رشت، اصفهان، مشهد موجود است که روی آنها این نوشته‌ها را می‌خوانیم: «السلطان شاهرخ»

«سکه زد در جهان بحکم خدا
شاهرخ کلب آستان رضا»
و پشت آنها عبارات شهادتین و نام دوازده امام و برای نمونه یک سکه نقره ۱۴/۵ گرمی شاهرخ که
روی آن نوشته است:

ایران گرفت از سر جوانی را
بنام شاهرخ زد سکه صاحبقرانی را

۱۱۶۱ و پشت سکه نوشته است: ضرب دارالمؤزرتبریز. شکل (۱۸۱)

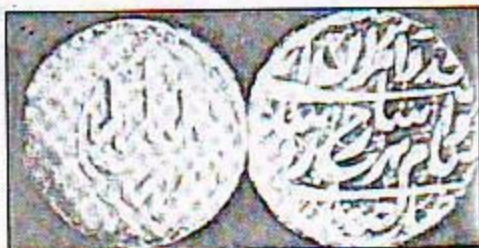
شکل ۱۷۸. سکه نادر شاه

شکل ۱۷۹. سکه عادلشاه

شکل ۱۸۰. سکه ابراهیم شاه

شکل ۱۸۱. سکه شاهرخ

سکه‌های زندیه

سکه‌های زندیه

از کریم خان سکه‌های ضرب گنجه، تبریز، اصفهان، رشت، مازندان، یزد، شماخی، شیراز و خوی باقی مانده است. روی سکه‌هایی که از مس است تصاویر طاووس، نهنگ و درخت وجود دارد و روی بقیه سکه‌ها که از نقره است نوشته‌های زیر دیده می‌شود. شکل (۱۸۲)

یا کریم، یا صاحب‌الزمان و شعر

شد آفتاب و ماه و زر و سیم در جهان از سکه امام بحق صاحب‌الزمان

پشت اکثر سکه‌ها شهادتین نوشته است. از جمله یک سکه نقره به وزن $4/65$ گرم که ضرب

شیراز است.

علیمرادخان

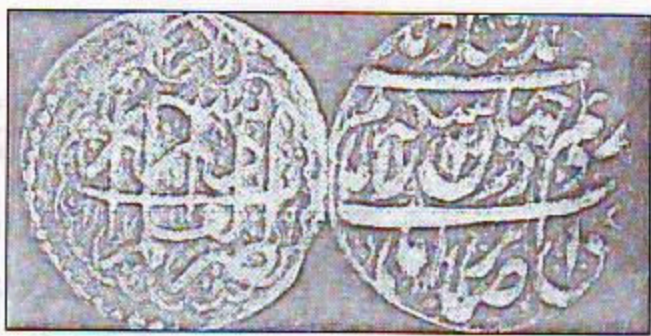
روی سکه‌های او همان شعر روی سکه‌های کریم خان ضرب شده است، از جمله یک سکه نقره

به وزن 11 گرم که روی آن: ضرب دارالمؤمنین کاشان 1196 و پشت آن شعر مذکور دیده می‌شود.

شکل (۱۸۳)

جعفرجان

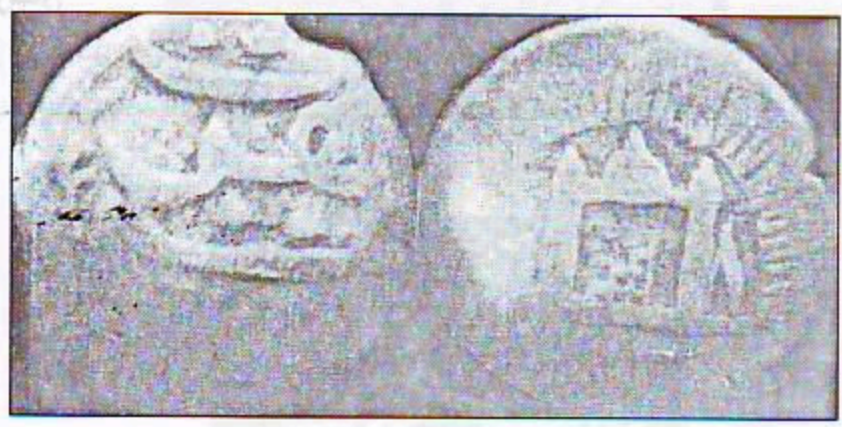
از ابن پادشاه نیز یک سکه مسی به وزن $4/6$ گرم وجود دارد که روی آن نقش یک منبر داخلمحراب و پشت سکه، ضرب هرات منقوش است. ^(۱) شکل (۱۸۴)

شکل ۱۸۲- سکه کریم خان

شکل ۱۸۳- سکه علیمردان خان

شکل ۱۸۴- سکه جمفرخان

سکه و مدال و نشان دوران قاجاریه

سکه و مدال و نشان دوران قاجاریه

آقامحمدخان

از این پادشاه سکه‌های متعددی وجود دارد، از جمله یک سکه طلای ۴/۵ گرمی که روی آن نوشته است، یا محمد ضرب خوی و پشت آن لاله الاالله محمد رسول الله علی ولی الله. سکه‌ی دیگر از آقامحمدخان وجود دارد که یک طرف آن نقش شیر و خورشید است که کلمات یا محمد یا علی نیز روی آن نوشته شده و روی دیگر سکه، ضرب دارالسلطنه تهران نقش گردیده است. اشکال (۱۸۵-۱۸۶)

فتحعلیشاه

از فتحعلیشاه، سکه ضرب شهرهای تهران، تبریز، اروم، یزد، ایروان، خوی، کرمانشاهان، همدان و مشهد در دست است و نوشته‌های متنوع دارد از جمله: السلطان بن سلطان فتحعلیشاه قاجار - سکه فتحعلی شه خسرو صاحبقران - و پشت سکه محل ضرب و تاریخ آن و روی برخی از سکه‌ها، تصاویر شیر و خورشید نقش شده است. سکه طلایی از فتحعلیشاه وجود دارد که روی آن السلطان بن السلطان فتحعلیشاه قاجار و پشت آن ضرب دارالسلطنه تبریز ضرب شده. شکل (۱۸۷)

یک سکه دیگر از نقره وجود دارد که در پشت آن تصویر یک شیر و یک اسب دیده می‌شود که روی دو پا بلند شده و دستهای خود را روی یک لوحه‌ای که دارای نقش شیر و خورشید است نهاده. این سکه در انگلستان ضرب شده است. شکل (۱۸۸)

یک سکه طلا نیز از فتحعلیشاه در متوزه بیرلر پاستان موجود است که اکنون منحصر به فرد است. نقش شاه تمام قد با تاج کیانی و یک عصا در دست دارد. و سکه دیگری که کلمات ضرب زنجان در مستطیلی قرار گرفته. شکل (۱۹۰-۱۸۹)

محمدشاه

از این پادشاه سکه‌های ضرب تبریز، کرمانشاهان، یزد، رشت، اصفهان و خوی موجود است و

روی آنها یا تصویر شیرو خورشید و یا خورشید با انوار ساطع و فیل و سوار و غیره است و یا نوشته‌هایی نظیر: شاهنشاه انبیا محمد. سکه‌ای از این پادشاه از نقره به وزن $5/3$ گرم وجود دارد که روی آن نوشته است: شاهنشاه انبیا محمد و پشت سکه نوشته است: ضرب دارالسلطنه اصفهان. شکل (۱۹۱)

یک سکه طلا از محمدشاه در موزه ایران باستان است، که روی سکه نام محمد شاه (شاهنشاه انبیا محمد) و پشت سکه شیر و خورشید با تاج منقوش است. شکل (۱۹۲)

ناصرالدین شاه

در زمان ناصرالدین شاه است که در اثر ارتباط با اروپا، ضرب سکه با سیستم جدید ماشینی نخستین بار در ایران عملی می‌شود. از نوع سکه چکشی و هم ماشینی بنام ناصرالدین شاه، سکه‌های فراوانی ضرب شده و به جا مانده است.

از ناصرالدین شاه سکه ضرب شهرهای: خوی، تبریز، اصفهان، تهران، استرآباد، مشهد موجود است که روی آن تصاویری از شیروخورشید فیل و فیل سوار یا شیر خوابیده، خورشید با شعاعهای به شکل مثلث و یا تصویر نیمرخ و تمام رخ خود ناصرالدین شاه، دیده می‌شود و یا دارای نوشته‌هایی از این قبیل است:

السلطان بن السلطان ناصرالدینشاه (قاجار) یا السلطان الاعظم والخاقان الانم ناصرالدینشاه قاجار و یا تنها ناصرالدین شاه قاجار. شکل (۱۹۳)

یک سکه نقره به وزن $4/5$ گرم از ناصرالدین شاه موجود است، که تاریخ آن سال ۱۲۸۶ و پشت آن با خط نسخ نوشته است: ضرب مشهدالرضا ارواحنا فداء. شکل (۱۹۴)

مظفرالدین شاه

از ناصرالدین شاه به بعد، تغییر فاحشی در وضع سکه‌ها دیده نمی‌شود. گاهی نقش شیر ایستاده و گاه خوابیده در روی سکه‌ها ضرب شده است یا گاهی شیر، شمشیر به دست دأرذ یا ندارد. سکه‌های مظفرالدین شاه از طلا، نقره و نیکل است. روی آنها یا تصویر شاه و یا تصویر شیر و خورشید (شیر ایستاده و شمشیر به دست) و اطراف آن برگ زیتون یا بلوط است و پشت سکه‌ها، این نوشته‌ها را می‌خوانیم: «السلطان مظفرالدینشاه قاجار»، «رایج مملکت ایران» و یک ویژگی

روی این سکه‌ها دیده می‌شود که با سکه‌های پیش از قاجار متفاوت است و آن این است که ارزش پولی سکه‌ها مشخص است. روی سکه‌های ناصرالدین شاه و روی سکه‌های مظفرالدین شاه نوشته شده است مثلاً «دو قران»، «۵۰ دینار»، «۱۰۰ دینار»، «یکهزار دینار»، «دو هزار دینار» و «پنج هزار دینار». با یک دقت، یک نکته در سکه شناسی قاجار به دست می‌آید که سکه‌هایی را که روی آنها «رایج مملکت ایران» نوشته شده است یا مسی است و یا نیکلی. شکل (۱۹۵)

محمدعلی شاه

این پادشاه نیز سکه‌هایی از طلا و نقره دارد و سکه‌هایش مثل سکه‌های قبلی است با نام محمدعلی شاه. شکل (۱۹۶)

احمدشاه

احمدشاه آخرین پادشاه سلسله قاجار سکه‌هایی از طلا و نقره دارد که شبیه به سکه‌های مظفرالدین شاه و محمدعلی شاه است. از این پادشاه در موزه ایران باستان سکه‌ای از طلا وجود دارد که تاکنون نظیر آن پیدا نشده. در این سکه، کلاه شاه که در سکه‌های دیگر از ماهوت بود، از پوست بخارا است و نشان کلاه برای اولین بار، از دو شیر روبرو تشکیل شده است. شکل (۱۹۷-۱۹۸)

مهرها

غیر از سکه، مهرهای پادشاهان نیز دارای اهمیت خاص بوده است که برای امضای فرامین و نامه‌های مهم از آن استفاده می‌کردند. تصاویر مهر سلاطین صفویه، افشاریه، زندیه و قاجاریه در اشکال ۱۹۹ و ۲۰۰ دیده می‌شود.

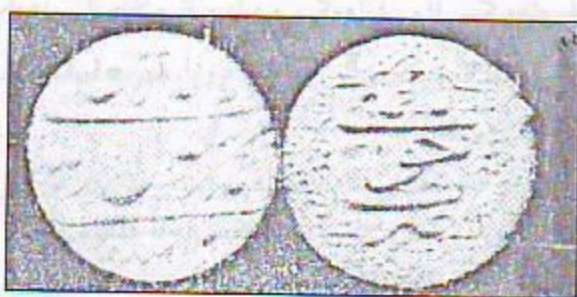
ضرب سکه

یکی از اقدامات امیرکبیر تأسیس ضربخانه در تهران بود که قبلاً هریک از شهرستانها بطور جداگانه سکه ضرب می‌کردند بدین ترتیب سکه‌هایی باعیار و وزن متفاوت زده شد، پس از تأسیس بانک بوسیله انگلیس‌ها اداره و نظارت ضربخانه به آنها واگذار گردید.

شکل ۱۸۵. سکه آقا محمدخان با نقش شیر و خورشید

شکل ۱۸۶. سکه آقا محمدخان

شکل ۱۸۷. سکه طلا از فتحعلیشاه

شکل ۱۸۸. سکه نقره از فتحعلیشاه

شکل ۱۹۰. سکه فتحعلیشاه (ضرب سمنان)

شکل ۱۸۹. سکه فتحعلیشاه

شکل ۱۹۲. یک سکه طلا و کمیاب از محمدشاه

شکل ۱۹۱. یک سکه از محمدشاه

شکل ۱۹۴. یک سکه از ناصرالدین شاه

شکل ۱۹۳. سکه طلای ده تومانی از ناصرالدین شاه

شکل ۱۹۵- سکه‌های مظفرالدین شاه

شکل ۱۹۷- یک سکه از احمدشاه

شکل ۱۹۶- سکه محمدعلی شاه

شکل ۱۹۸- یک سکه کمیاب از احمد شاه

شاه اسماعیل اول

شاه طهماسب اول

محمد خدابنده

شاه عباس اول

شاه صفی اول

شاه عباس دوم

شاه صفی دوم

شاه سلطانحسین

شاه طهماسب دوم

شاهرخ افشار

ابراهیم شامر

نادرشاه افشار

جعفرخان زند

کریمخان زند

محمدشاه قاجار

عباس میرزا

فتحعلیشاه قاجار

احمد شاه

محمد علیشاه

مظفرالدینشاه

ناصرالدینشاه

نشان‌ها و مدال‌ها و سکه‌های یادگاری

نشان‌ها و مدال‌ها و سکه‌های یادگاری

مدالها را سلاطین برای تشویق افراد لایق و سرداران جنگ که ابراز لیاقت و شجاعت می‌کردند تهیه و در اعیاد و مراسم رسمی به افرادی هم که در مقامات مختلف خدماتی انجام داده بودند اعطاء می‌کردند.

در زمان سلطنت آقامحمدخان، یک نشان وجود داشت که چهارگوش و از طلا و نام آن نشان هزار تومانی بوده است.

عبارت یا محمد در ترنج بالای سکه، و در داخل دایره کلمات لاله الاالله محمدرسول الله علی ولی الله و در ترنج زیر کلمه یا علی و پشت سکه در ترنج بالا الملک لله و در وسط مربع داخلی، عبارت ضرب دارالسلطنه تهران دیده می‌شود. شکل (۲۰۱)

اول بار که نشان در ایران رسمیت پیدا کرد، در دوران فتحعلیشاه قاجار بود که نشانی به نام نشان شیر و خورشید ساخته شد.

در این نشان، شیر خوابیده و بدون شمشیر است و مدال الماس نشان نام دارد. این نشان دارای پنج درجه بود. شکل (۲۰۲)

به غیر از نشان شیر و خورشید، نشان دیگری از طلا بنام ظفر در این دوره وجود داشته است شکل (۲۰۳)

به دستور عباس میرزا مدالی از برنز و یک مدال از طلا و نقره ساخته بودند که به افسران و سربازان لایق داده می‌شد شکل (۲۰۴)

در زمان محمد شاه نشانی از طلا ضرب گردید که به سرداران و رجال می‌دادند. روی نشان در دایره داخلی عبارت انا حجةالله و خاصة و در دایره بیرونی نام پیغمبر (ص) و ائمه (ع) ضرب شده است.

مصطفی و سه محمد مرتضی با سه علی
جعفر و موسی و زهرا یک حسین دو حسن
پشت نشان:

سکه صاحب الزمان باقی است لطف حق تا که در جهان باقی است

یک نشان نقره در این دوره ضرب گردیده، بنام جلادت و در روی نشان این شعر ضرب شده است.

هر شیر دل که دشمن شه را عنان گرفت
از آفتاب همت ما این نشان گرفت
نشان نقره دیگری در این دوره ضرب شده که روی آن نوشته «شاهنشاه انبیاء محمد»^(۱)
نشان تمثال محمد شاه که مزین به جواهرات بود، به اشخاصی که خدمات شایانی کرده بودند اعطا می‌گردید. از جمله به فرهاد میرزا معتمدالدوله به علت برقراری نظم در منطقه کوه کیلویه و دستگیری یاغیان داده شد.^(۲) شکل (۲۰۵)

ناصرالدین شاه

در دوره این شاه نشان‌های طلا و نقره فراوانی ضرب و در کتاب روبینو به ۲۵ نمونه آن اشاره شده است. از جمله نشان تمثال همایونی و نشان قدس و اقدس و مقدس، دیگر نشان آفتاب که به علت مسافرت ناصرالدین شاه به انگلستان تهیه شد، زیرا لازم بود که بین دو شاه نشان‌هایی رد و بدل شود، این بود که این نشان را ابداع کردند.

دیگر نشان جلادت، نشان طلای ناصری، نشان ناصری مخصوص مدرسه نظام، نشان یادگاری بازدید قورخانه، نشان رشادت، نشان افتخار، نشان توپخانه، نشان یادگاری سال پنجاهم سلطنت، نشان ذوالقرنین و نشان‌های دیگری از نقره و نشان شیر و خورشید که سه درجه داشته است. اشکال (۲۰۶ تا ۲۰۹)

مظفرالدین شاه

مدالها و نشان‌های این دوره، همان نشان‌های دوره ناصری است و همان نامها را دارد. نشان تمثال همایونی دارای عکس مظفرالدین شاه، و از طلا و الماس و یاقوت و زمرد ساخته شده است.^(۳)
شکل (۲۱۰)

۱ - مجله بررسی‌های تاریخی سال ۶ شماره ۶ ص ۲۰۰.

۲ - مجله بررسی‌های تاریخی سال ۹ شماره ۱، محمد مشیری.

۳ - مجله بررسی‌های تاریخی، سال ۹، شماره ۱

محمدعلی شاه

دوران سلطنت محمدعلی شاه چون کوتاه بود، فقط سه نشان در این دوره ضرب شد:

- ۱- نشان نقره ۲- نشان رشادت ۳- نشان بمباران مجلس که پس از تخریب مجلس به شرکت کنندگان داده شده است. عکس محمدعلی شاه در وسط و در طرفین دو پرچم و در پائین دو لوله متقاطع توپ و چند گلوله دیده می‌شود. در پشت نشان علامت شیر و خورشید و کلمات غیرت، وفا، شاهرستی و رشادت دیده می‌شود. شکل (۲۱۱-۲۱۲)

احمد شاه

در این دوره نیز نشان‌های متعددی وجود داشته است. نشان طلا با تصویر شاه، نشان نظامی، نشان یادبود چهلمین سال تشکیل دیویزیون قزاق، نشان نقره برای افسران جزء، نشان طلا برای امرا و نشان مشروطیت. شکل (۲۱۳-۲۱۴)

چون در توضیح سکه‌ها و مدال‌ها و نشان‌ها به نقش شیر و خورشید اشاره شد، در باره سابقه این نقش، توضیحات مختصری داده می‌شود.

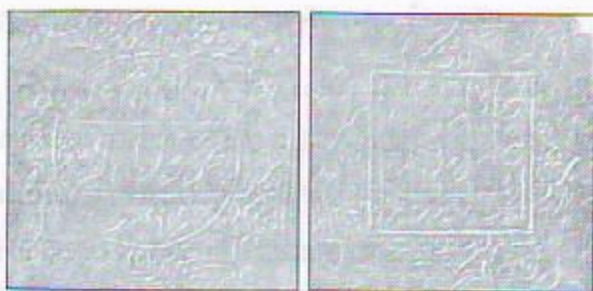
در ادوار گذشته علامت شیر و خورشید در آثار ایران و روی پرچم‌ها نقش می‌شده است ولی قدیمترین نشانی که از شیر و خورشید وجود دارد، در حجاری‌های بین‌النهرین است که به روابط نجومی سیارات ارتباط دارد.

در گذشته منجمان، دوازده برج را میان هفت سیاره که خورشید هم جزء آنها است تقسیم کرده‌اند و یک یا دو برج را مخصوص یکی از سیارات دانسته‌اند، از جمله برج اسد را در خانه خورشید نوشته‌اند.

در یکی از کاشی‌های لعاب‌دار که در اوائل قرن هفتم در خراسان ساخته شده در موزه لوور است، شیری را نشان می‌دهد که خورشید در پشت آن قرار دارد و خورشید به صورت زن زیبایی دیده می‌شود.

در موزه گلستان روی یک ظرف مفرغی مربوط به قرن هفتم هجری شیرو خورشید با هم منقوش است.

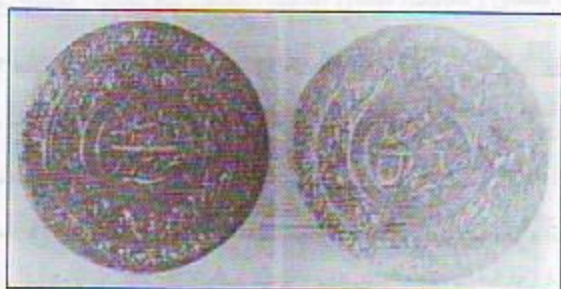

شکل ۲۰۱. نشان هزار تومانی، آقا محمدخان

شکل ۲۰۲. نشان شیر و خورشید، فتحعلیشاه

شکل ۲۰۳. نشان ظفر (فتحعلیشاه)

شکل ۲۰۴. مدال عباس میرزا